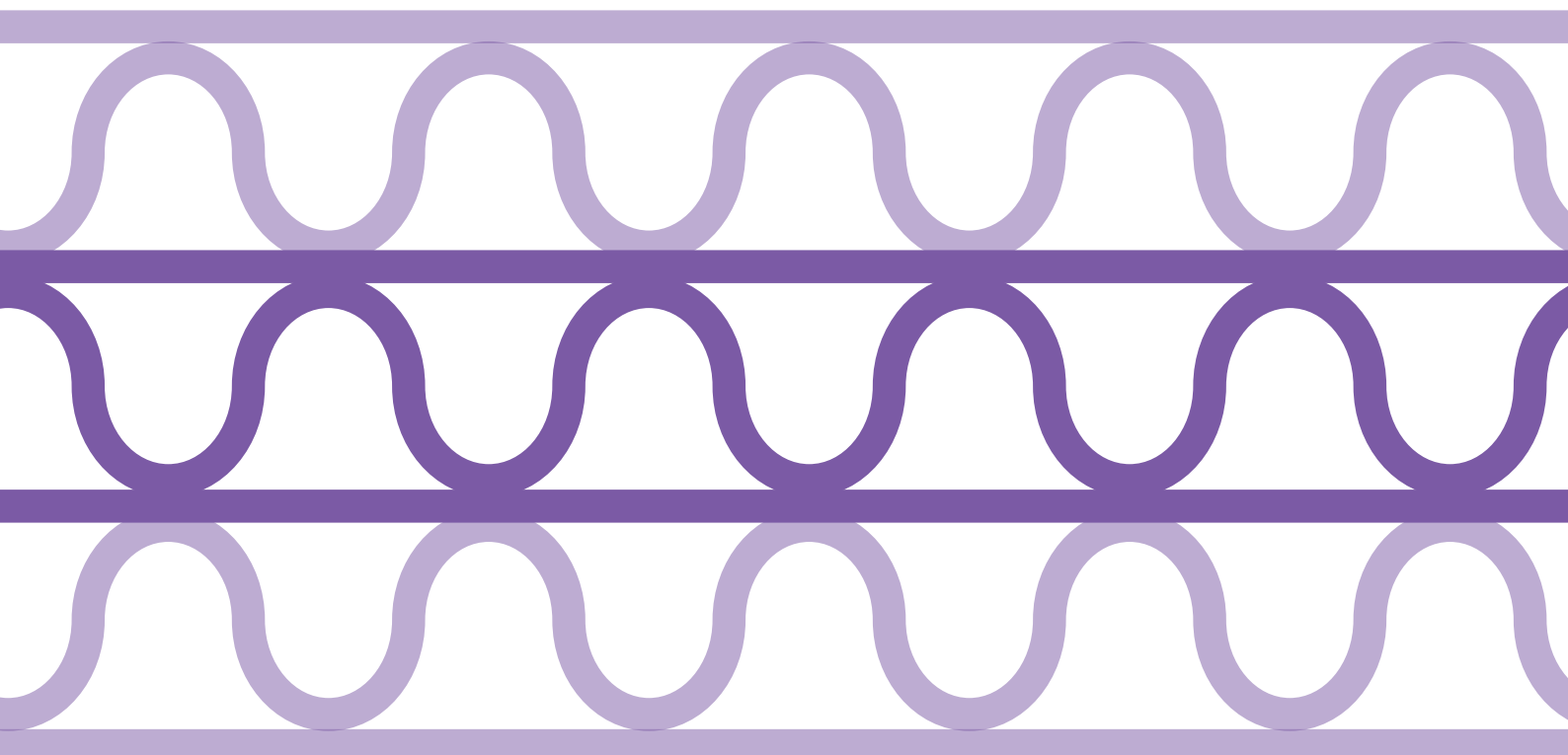

**Mesura de govern per a la prevenció
del sensellarisme femení
i la introducció de la perspectiva
de gènere en l'atenció a les persones
sense llar a Barcelona**

2020 - 2023

**Ajuntament
de Barcelona**

Tinència d'Alcaldia
de Drets Socials, Justícia Global,
Feminismes i LGTBI

Ajuntament de Barcelona

Gener de 2020

ÍNDEX

0. INTRODUCCIÓ	5
1. MARC NORMATIU I CONTEXT	7
2. DIAGNOSI I JUSTIFICACIÓ DE LA MESURA	13
2.1. Les dades sobre sensellarisme femení a Barcelona	15
2.2. La invisibilitat del sensellarisme femení i les seves conseqüències	20
2.3. Violència masclista i sensellarisme	23
3. DEFINICIÓ DELS OBJECTIUS: EL MARC PREVENTIU	27
4. LÍNIES ESTRATÈGIQUES I ACTUACIONS	31
4.1. Línia estratègica 1. Trencar la invisibilitat	31
4.2. Línia estratègica 2. Prevenció primària: actuar sobre les causes estructurals del sensellarisme	32
4.3. Línia estratègica 3. Prevenció secundària: evitar la caiguda en el sensellarisme de dones que formen part de col·lectius en risc	33
4.4. Línia estratègica 4. Prevenció terciària: millorar l'atenció i sortir del sensellarisme	35
5. CALENDARITZACIÓ I RECURSOS ECONÒMICS	39
6. SEGUIMENT I AVALUACIÓ	42

3

**Drets Socials,
Justícia Global,
Feminismes i LGTBI**

Mesura de govern per a la prevenció del sensellarisme femení i la introducció de la perspectiva de gènere en l'atenció a les persones sense llar a Barcelona

**Mesura de govern
per a la prevenció
del sensellarisme
femení i la introducció
de la perspectiva
de gènere en l'atenció
a les persones sense
llar a Barcelona**

0. INTRODUCCIÓ

Des dels anys noranta, s'utilitza el concepte *feminització de la pobresa* per alertar de l'increment de les dones en situació de pobresa a tot el món. Però malgrat que les dones pateixen la pobresa amb més intensitat, les formes més visibles de la pobresa i de l'exclusió social a les ciutats europees estan protagonitzades per homes. Si atenem les dades recollides pels equips d'intervenció social en medi obert de la ciutat de Barcelona, només un 13% de les persones que dormen als carrers de la ciutat són dones.¹

Com es justifica més endavant, el sensellarisme femení segueix pautes diferents del masculí. Es caracteritza per la gravetat de la situació de carrer –les dones que viuen i dormen al carrer es troben en situacions de patiment psicològic, de deteriorament de la salut i d'inseguretat sensiblement més dures que les dels homes– i per la invisibilitat del sensellarisme que es viu de portes endins i que no té presència a l'espai públic. La major part de les dones sense llar sobreviuen durant molt de temps alternant diferents solucions residencials precàries i en habitatges de terceres persones.

Trencar aquesta invisibilitat és la primera línia estratègica de les quatre que componen aquesta mesura. Al carrer, en els equipaments del Programa municipal d'atenció a persones sense llar i en els recursos de la Xarxa d'Atenció a les Persones Sense Llar (XAPSLL), les dones hi tenen una presència minoritària, però com es detalla en el segon epígraf de la mesura, sabem que les dones són majoria entre les persones ateses per serveis que proveeixen allotjament temporal fora dels recursos pensats tradicionalment per a les persones sense llar.

Les línies següents plantegen actuacions encaminades a reduir el flux de persones que es troben en les situacions més greus de sensellarisme. Tres línies que plantegen actuacions de prevenció estructural, de prevenció orientada a grups que presenten especial risc i de prevenció de la tornada a situacions de carrer o de sensellarisme ocult de persones ja ateses pels serveis municipals.

Aquesta mesura neix dels aprenentatges de tres anys de desplegament del Pla de lluita contra el sensellarisme de Barcelona 2016-2020, i aprofundeix en l'aposta per crear serveis per a les persones sense llar que facilitin la reconstrucció del projecte de vida de les persones ateses en espais que garanteixin la intimitat, la seguretat i l'autonomia. En els darrers tres anys, el Programa municipal d'atenció a les persones sense llar ha crescut en més de tres-centes places en equipaments i allotjaments temporals pensats des d'aquesta perspectiva. Segons les dades de la XAPSLL publicades en el seu informe del 2019, la ciutat disposa ja d'un total de 2.170 places residencials i d'allotjament per a persones sense llar i sense sostre proveïdes per entitats del tercer sector i l'Administració municipal.

¹ Segons l'estimació del Servei d'Inserció Social en Medi Obert (SISMO) de l'Ajuntament de Barcelona, en les dates del darrer recompte de la Xarxa d'Atenció a les Persones Sense Llar (15 de maig de 2019) de les 1.027 persones que dormien al carrer en una nit.

Des de l'òptica de l'atenció, també s'ha facilitat l'entrada a solucions residencials estables i a l'habitatge públic de les persones ateses en el Programa municipal d'atenció a persones sense llar. Des d'una perspectiva preventiva, les polítiques que es deriven del Pla pel dret a l'habitatge de Barcelona constitueixen el principal eix de prevenció del sensellarisme que porta a terme l'Ajuntament de Barcelona. A final del 2023 està previst que l'Ajuntament hagi doblat el parc d'habitatge assequible sota control municipal respecte a les xifres del 2015, alhora que s'han emprès mesures per corregir usos antisocials de l'habitatge. La Unitat de Disciplina és la principal eina de sensibilització i denúncia de males pràctiques com ara les pujades abusives dels lloguers, els pisos buits, el mal ús dels habitatges protegits, o l'assetjament immobiliari. Sent capdavanter en polítiques d'habitatge sense deixar d'assenyalar la corresponsabilitat de la resta d'administracions i actors privats, l'Ajuntament de Barcelona està compromès en la lluita contra l'exclusió residencial.

Com es desenvolupa en el text de la mesura, l'altre gran àmbit que constitueix un mecanisme de prevenció del sensellarisme femení és la lluita contra la violència masclista. En el mandat anterior es van augmentar els recursos destinats als serveis d'atenció a la violència masclista, per la qual cosa es va passar de 4,9 milions d'euros l'any 2015 a 12,3 l'any 2019, internalitzant els principals serveis d'atenció i avaluant el Circuit Barcelona contra la violència masclista. Aquest increment de recursos econòmics es va materialitzar en actuacions com la internalització de la gestió dels punts d'informació i atenció a la dona (PIAD) i del Servei d'Atenció, Recuperació i Acollida (SARA), així com l'ampliació dels equips d'ambdós serveis i ampliació del servei d'assessorament jurídic en el cas dels PIAD; la duplicació de les places d'acollida i allotjament en dispositius municipals, o la definició d'un Pla estratègic contra el sexisme, entre d'altres.

Aquesta mesura recull una llista d'actuacions que donen continuïtat a aquestes línies polítiques i vol ser l'inici d'un procés d'incorporació de la perspectiva de gènere en un àmbit tradicionalment masculinitzat a causa de la invisibilitat de les dones a l'espai públic. La participació de les dones afectades, ateses o no en els serveis municipals serà clau per orientar les polítiques aquí definides i aquelles que sorgeixin dels espais de debat i participació.

1. MARC NORMATIU I CONTEXT

El dret a l'habitatge, els mecanismes per garantir-lo i les funcions dels serveis que han d'atendre aquelles persones i famílies que en queden excloses estan recollits en textos normatius de tots els nivells de govern.

D'altra banda, i atès que el sensellarisme femení i la violència masclista tenen una relació molt estreta, també cal fer esment de la normativa vigent en aquesta matèria.

L'Estatut d'Autonomia de Catalunya estableix en l'article 26 que els poders públics han de desenvolupar per llei un sistema de mesures que garanteixi l'accés a un habitatge digne. És la **Llei 18/2007, de 28 de desembre**, la que regula l'accés de tota persona a un habitatge digne i adequat a les diverses etapes de la vida de cadascú. Aquesta llei preveu la creació d'habitatges destinats a polítiques socials i mesures per afavorir-ne l'accés a col·lectius vulnerables. La Llei 18/2007 defineix el concepte *sense llar* com la persona o la unitat de convivència amb mancança manifesta d'un habitatge digne i adequat, ja que no disposa d'un domicili, viu al carrer o viu en un espai no apte com a habitatge, d'acord amb el que estableix aquesta llei, i pateix l'exclusió social efectiva a causa de barreres socials o de dificultats personals per viure de manera autònoma. També tenen la condició de sense llar les persones que han estat objecte d'un procés de desnonament motivat per la impossibilitat acreditada de satisfer el lloguer.

El **Decret 75/2014, de 27 de maig**, del Pla pel dret a l'habitatge, defineix els habitatges d'inserció i estableix que es destinin a persones amb problemes d'inserció, i a llogaters/eres d'infrahabitatges i d'habitatges sobreocupats. També estableix que els col·lectius que requereixen especial atenció són les persones sense llar, les dones afectades i amenaçades per la violència masclista, les persones amb drogodependències, les persones amb trastorns mentals, les persones perceptores de prestacions molt baixes, els joves extutelats i altres en situacions anàlogues que requereixen una atenció especial, tutela o suport especialitzat.

La **Llei 24/2015 contra la pobresa energètica i l'emergència habitacional** preveu l'oferta de lloguer social obligatori per garantir un habitatge en desnonaments i en llançaments per impagament de lloguer quan l'immoble pertanyi a un gran propietari; mecanismes de mediació entre la banca i les persones deutors; l'obligació de real·lotjament per part de les administracions, i mecanismes per forçar la cessió d'habitatges buits d'entitats bancàries i fons d'inversió a les administracions. El nou Decret Llei 17/2019, de 23 de desembre, de mesures urgents per millorar l'accés a l'habitatge, introdueix una ampliació del concepte de *gran tenidor* a persones físiques amb més de quinze habitatges en propietat, a fons de capital risc i titulació d'actius, l'ampliació dels casos d'oferiment de lloguer social –ara també per venciment de la durada del contracte i per situacions d'ocupació sense títol habilitant amb determinats requisits, i l'ampliació

7

**Drets Socials,
Justícia Global,
Feminismes i LGTBI**

Mesura de govern per a la prevenció del sensellarisme femení i la introducció de la perspectiva de gènere en l'atenció a les persones sense llar a Barcelona

de la durada del lloguer social—: cinc anys si el propietari és persona física i set anys si el propietari és persona jurídica.

Per a les persones que es queden sense habitatge, la **Llei 12/2007, d'11 d'octubre, de serveis socials**, defineix que la garantia de les necessitats bàsiques per a la subsistència i la qualitat de vida de les persones recau en el conjunt d'intervencions que anomenem *serveis socials*.

Les transferències públiques per fer front a les contingències que poden aparèixer al llarg de la vida estan regulades per la **Llei 13/2006, de 27 de juliol**, de prestacions socials de caràcter econòmic. Aquesta llei defineix com a situació de necessitat qualsevol contingència que té lloc o apareix en el transcurs de la vida d'una persona que impedeixi satisfer les despeses essencials per al manteniment propi o de les persones que integren la unitat familiar o de convivència. Les prestacions econòmiques d'urgència social tenen la finalitat d'atendre necessitats bàsiques com ara l'alimentació, el vestit i l'allotjament.

Les institucions europees han incorporat les polítiques d'abordatge del sensellarisme en l'**Estratègia 2020 de lluita contra la pobresa** que depèn de la Direcció General d'Ocupació i Assumptes Socials de la Comissió Europea. La Comissió Europea, en el seu *Social Investment Package*,² insta els estats membres a combatre l'exclusió residencial amb estratègies basades en la prevenció, a través de la revisió dels marcs reguladors dels desnonaments i llançaments, i amb l'aplicació d'estratègies "housing-led" d'atenció a les persones sense llar. Europa assumeix així que el pilar sobre el qual s'hauria d'articular l'atenció a les persones sense llar és la provisió d'habitatge i no els serveis socials.

La constatació de l'emergència habitacional que es viu a moltes grans ciutats europees ha motivat l'interès de les institucions comunitàries per polítiques de contenció i prevenció de la pèrdua de l'habitatge i de reducció del sensellarisme. El 16 de gener de 2014, el Parlament Europeu va aprovar una Resolució³ que insta la Comissió a elaborar una estratègia de la UE per a les persones sense llar (reiterant allò que ja exposava la Resolució del Parlament de 14 de setembre de 2011). El text també encoratja els estats membres a dissenyar estratègies pròpies i els recorda la seva responsabilitat en les polítiques de lluita contra el sensellarisme i d'atenció a les persones sense llar.

A l'Estat espanyol, el Consell de Ministres va aprovar el 6 de novembre de 2015 la **Estrategia nacional integral para las personas sin hogar 2015-2020**.⁴

² <http://www.easped.eu/en/content/social-investment-package>.

³ Resolució del Parlament Europeu, de 16 de gener de 2014, sobre una estratègia de la UE per a les persones sense llar (2013/2994(RSP)). https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-7-2014-0043_ES.html

⁴ <https://www.mscbs.gob.es/ssi/familiasInfancia/inclusionSocial/docs/ENIPSH.pdf>

Aquesta estratègia també posava el focus en la provisió d'habitatges estables a les persones en situació de sensellarisme, però des de la seva aprovació no s'ha materialitzat cap mesura que desplegui les polítiques públiques apuntades en el text ni se l'ha dotat de pressupost, fet pel qual ha arribat al final del seu període d'execució sense que hagi passat de ser una declaració d'intencions.

La Generalitat de Catalunya també va iniciar els treballs per a l'elaboració i l'aprovació d'una **Estratègia integral per a l'abordatge del sensellarisme a Catalunya** a través de l'Acord de Govern 161/2016, de 20 de desembre. Després de diverses sessions de treballs preparatoris amb administracions locals, entitats del tercer sector, i persones expertes, i ja iniciat l'any 2020, l'estratègia encara no s'ha aprovat.

A Barcelona, doncs, les polítiques d'abordatge del sensellarisme segueixen quedant exclusivament en mans de l'Administració municipal. La ciutat disposa d'un Programa municipal d'atenció a les persones sense llar que es va iniciar l'any 2005 per donar coherència als primers dispositius creats amb anterioritat a aquesta data. La col·laboració entre entitats del tercer sector i l'Ajuntament va portar a la creació de la Xarxa d'Atenció a les Persones Sense Llar de Barcelona (XAPSELL) en el marc de l'Acord Ciutadà per una Barcelona Inclusiva, també l'any 2005.

L'any 2015, l'Ajuntament i les entitats de la XAPSELL van aprovar el **Pla de lluita contra el sensellarisme de Barcelona 2016-2020**, que fixava en un document consensuat per tots els actors una sèrie de mesures per millorar i enfortir les actuacions de la ciutat en matèria d'atenció a les persones sense llar organitzades en nou eixos: reconeixement de drets i protecció de les persones en situació de carrer; prevenció del sensellarisme en processos de desinstitucionalització; salut i accés al sistema sanitari; reducció del nombre de persones que cauen en situacions d'exclusió residencial severa (polítiques preventives) i minimització del temps que les persones passen en situació de carrer (evitar el sensellarisme de llarga durada); millora del model d'allotjament i d'accés a l'habitatge; reducció del risc de sensellarisme vinculat a l'exclusió administrativa de les persones immigrants; incorporació de la perspectiva de gènere en les polítiques d'atenció a les persones sense llar; generació de coneixement per millorar les polítiques i per transformar la percepció social del sensellarisme, i corresponsabilitat i treball en xarxa.

L'eix 7 del **Pla de lluita contra el sensellarisme de Barcelona 2015-2020** preveia un seguit d'actuacions per incorporar la perspectiva de gènere en l'atenció a les persones sense llar. En aquesta línia, en els darrers quatre anys, la creació de noves places en els centres residencials del Programa municipal d'atenció a les persones sense llar s'ha dut a terme creant espais que respecten al màxim la intimitat i la privacitat de les persones ateses, que flexibilitzen els temps i les condicions d'estada i que faciliten un acompanyament personalitzat defugint el suport estandarditzat que es pot proporcionar en els equipaments

d'allotjament d'emergència construïts en el passat. En aquests nous equipaments s'ha donat prioritat d'entrada a les dones sense llar atenent les aportacions del grup de sensellarisme del Consell Municipal de Benestar Social i dels grups de dones dels equipaments del mateix programa. Tanmateix, queda un llarg camí per recórrer, i aquesta mesura vol ser una eina per avançar substancialment en aquesta tasca.

Paral·lelament, l'any 2016, l'Ajuntament de Barcelona aprova l'**Estratègia contra la feminització de la pobresa i la precarietat 2016-2024**, que ha impulsat la transversalització de la perspectiva de gènere en les polítiques de lluita contra la pobresa a la ciutat. Tot i que la precarietat sempre ha estat lligada a la dimensió laboral i al fet de tenir una feina, avui dia sabem que disposar d'una ocupació remunerada no equival a poder tenir les necessitats bàsiques cobertes ni a poder viure amb autonomia.⁵ Hi ha, a més, altres aspectes de la vida de les persones que no estan relacionats amb el mercat laboral i que, tot i així, tenen un impacte directe en la qualitat de vida de les persones. La manca d'oportunitats, les tasques de cura, la impossibilitat de gaudir de més temps, la discriminació, la violència masclista, etc., són factors que afecten directament les dones i que obliguen a parlar de la "feminització de la pobresa". Aquesta estratègia s'emmarca dins de la mesura de govern "Accions urgents de la lluita contra la pobresa: per una Barcelona més justa i equitativa".⁶ L'objectiu principal d'aquesta mesura és establir un full de ruta que permeti fer possible una equitat real entre els homes i les dones, tot aprofundint en la feminització de la pobresa.

L'**Estratègia contra la feminització de la pobresa i la precarietat 2016-2024** s'estructura en 3 eixos d'intervenció i es concreta en 71 actuacions. El primer eix és el de dades i sistemes d'informació: per poder tenir una informació exhaustiva del fenomen és imprescindible disposar de les dades que el quantifiquin. L'objectiu és poder disposar de les dades que permetin conèixer a fons la feminització de la pobresa de manera integral. Es preveu, entre d'altres actuacions, poder desagregar per sexe en totes les enquestes, investigacions i recopilacions impulsades per l'Ajuntament de Barcelona. El segon eix té a veure amb el mercat de treball i amb els treballs de cures i els usos del temps, i parteix de l'evidència de la desigualtat en la qual es troben les dones a l'hora d'incorporar-se al mercat laboral i de les conseqüències que això comporta al llarg de la vida. Dins d'aquest eix es plantegen estratègies per combatre les desigualtats de gènere estructurals que es donen en el mercat laboral. El tercer eix té a veure amb els drets humans i, per tant, se centra en un treball de caràcter

⁵ M. CAMARASA, E. CRUSELLAS i S. RUIZ (2017), "La lluita contra la feminització de la pobresa i la precarietat a la ciutat de Barcelona", Departament de Transversalitat de Gènere - CIRD Ajuntament de Barcelona, *Barcelona Societat*, núm. 21, Ajuntament de Barcelona.

⁶ <https://ajuntament.barcelona.cat/premsa/wp-content/uploads/2016/06/Estratègia-contra-la-feminització-de-la-pobresa-DEF.pdf>

estructural com ara l'habitatge, la participació sociopolítica de les dones, la salut i les condicions socials bàsiques.

La present mesura fixa les línies estratègiques de l'Ajuntament de Barcelona en matèria de prevenció del sensellarisme femení en coherència amb les actuacions desenvolupades en el marc del **Pla de lluita contra el sensellarisme 2016-2020** i de l'**Estratègia contra la feminització de la pobresa i la precarietat 2016-2024**, la situació de les polítiques desplegades per les administracions supramunicipals i el marc normatiu vigent.

Atenent la forta vinculació entre sensellarisme femení i violència que s'explica més endavant, aquesta mesura també s'emmarca en el reconeixement de la violència masclista com a violació dels drets humans recollit pel **Conveni del Consell d'Europa sobre prevenció i lluita contra la violència contra les dones i la violència masclista** (Council of Europe Convention on Preventing and Combating Violence against Women and Domestic Violence), més conegut com el Conveni d'Istanbul que va ser obert a firma l'any 2011 i signat per l'Estat espanyol. El conveni es va ratificar l'any 2014.

A escala estatal prenem com a referència la **Llei orgànica 1/2004, de 28 de desembre, de mesures de protecció integral contra la violència de gènere** que regula els assumptes relatius a la violència de l'home contra la dona en l'àmbit de la parella i que va ser la primera llei integral contra la violència de gènere a Europa. Posteriorment va ser modificada per adaptar-la al Conveni d'Istanbul. La Llei preveu mesures preventives, educatives socials, assistencials, sanitàries i penals que implica diferents ministeris: Educació, Justícia, Interior, Treball i Assumptes Socials, Sanitat, Administracions Públiques i Economia.

Pel que fa a Catalunya, la **Llei 5/2008, de 24 d'abril, del dret de les dones a erradicar la violència masclista** consagra i garanteix un conjunt de drets per restituir el projecte de vida de les dones en situació de violència masclista. Entre les mesures proposades destaquen, entre d'altres, la recerca i la difusió del coneixement, actuacions de sensibilització i formació, activitats i mesures de prevenció, l'obligació de la detecció i la intervenció de persones professionals, i mesures de protecció enfront de l'assetjament sexual i l'assetjament per raó de sexe en l'àmbit laboral i social.

A escala municipal destaquem la **Mesura de govern de millora del sistema per l'abordatge integral de les violències masclistes a Barcelona** presentada el 2015, que va ordenar totes les actuacions desenvolupades en el mandat 2015-2019. També cal destacar la **Mesura de govern "Sumant aliances: Barcelona, ciutat lliure de violències masclistes"**, presentada a Plenari de novembre del 2019 i on es recull l'actuació 2.2.39 "Identificació de l'afectació específica de la violència masclista en el col·lectiu de dones sense llar i definició de les millores necessàries".

**Drets Socials,
Justícia Global,
Feminismes i LGTBI**

Mesura de govern
per a la prevenció
del sensellarisme
femení i la
introducció de la
perspectiva de
gènere en l'atenció
a les persones
sense llar a
Barcelona

2. DIAGNOSI I JUSTIFICACIÓ DE LA MESURA

En els darrers deu anys s'ha registrat un increment del nombre de persones afectades pel sensellarisme a Barcelona. Entre el 2008 i el 2018, el nombre de persones que dormen al carrer a la ciutat ha passat de les 658 persones detectades al primer recompte ciutadà realitzat el març del 2008 a les 1.027 quantificades a l'informe de la Xarxa d'Atenció a les Persones Sense Llar (XAPSLL) de l'any 2019.

Les dades sobre persones allotjades en equipaments residencials i pisos de l'Ajuntament de Barcelona i de les entitats que formen la XAPSLL ha crescut de les 1.190 persones allotjades la nit del recompte del 2008 a les 2.171 allotjades la nit del recompte de maig del 2019. Així doncs, no només augmenta el nombre de persones en situació de carrer sinó també l'oferta i la demanda de recursos assistencials per a persones sense sostre i sense llar. Mentre la població que dorm al carrer en una nit concreta ha augmentat a la ciutat en un 56%, la població atesa en centres residencials, allotjaments i pisos de la XAPSLL ha crescut en un 82%.

Com gairebé totes les grans ciutats europees, Barcelona acumula quasi vint anys de creixement progressiu dels recursos destinats a l'atenció a persones sense sostre i sense llar. L'increment de les places en equipaments, l'ampliació de la cartera de serveis públics i privats i la innovació en les metodologies d'intervenció social han evolucionat en paral·lel al creixement de l'exclusió habitacional i del nombre de persones que es veuen obligades a dormir al carrer.

D'entre les persones que dormen al carrer a la ciutat de Barcelona, el percentatge de dones ha fluctuat entre l'11% i el 15% en els darrers deu anys. Segons l'informe "Qui dorm al carrer a Barcelona",⁷ l'any 2008, les dones constituïen un 14,42% del total. Aquesta proporció va ser del 10,43% l'any 2014, i del 13,05% l'any 2019. L'augment generalitzat de la població sense sostre a la ciutat ha fet que el nombre absolut de dones sí que hagi augmentat.

En el darrer informe de diagnosi del sensellarisme de la XAPSLL⁸ s'estimava que al maig del 2019 dormien al carrer 1.027 persones, de les quals 134 eren dones. L'informe "Qui dorm al carrer a Barcelona", que analitza les dades dels equips d'atenció en medi obert municipals, mostrava com de les 2.452 persones diferents detectades dormint al carrer al llarg de tot l'any 2018, 329 eren dones. En termes absoluts, mentre al llarg del 2008 els serveis van contactar amb 206 dones, l'any 2018 la xifra va ser de 329. Aquest creixement ha estat progressiu

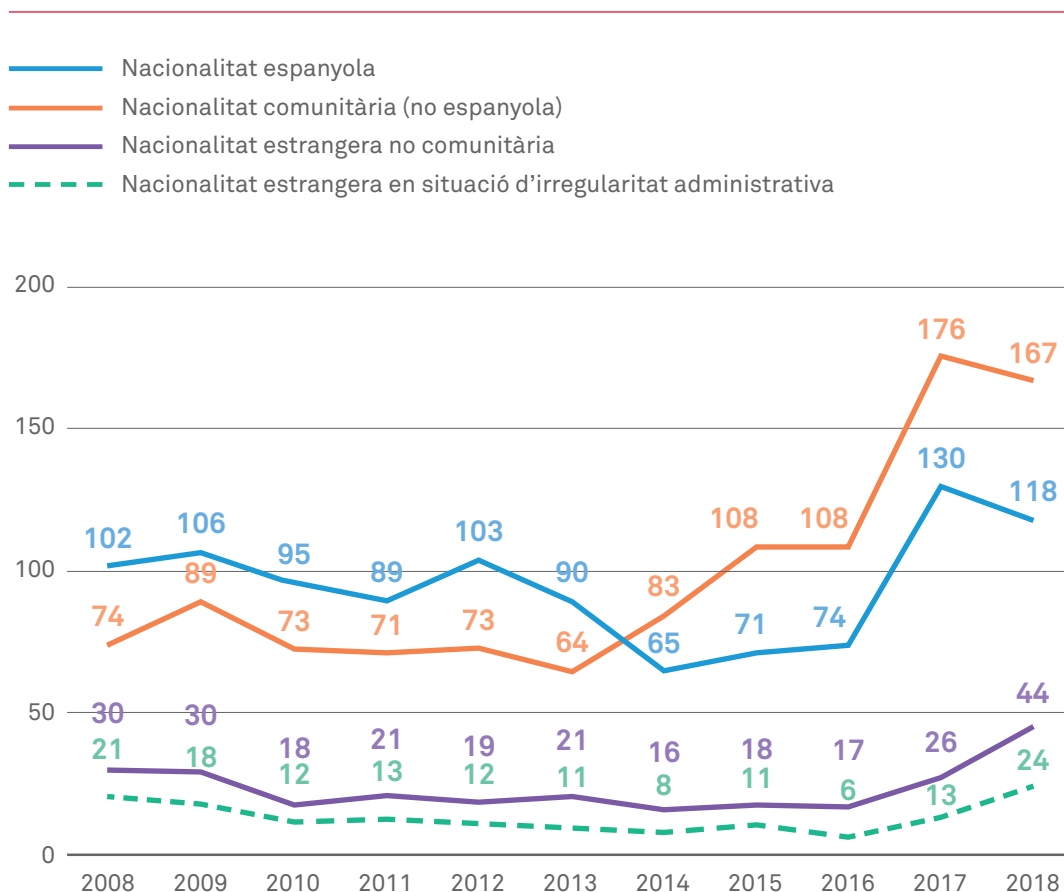
⁷ A. SALES (2019), *Qui dorm al carrer a Barcelona. Característiques de la població sense sostre de la ciutat segons les dades dels equips municipals d'intervenció social a l'espai públic*, IERMB, Ajuntament de Barcelona.

⁸ A. DE INÉS, G. GUZMÁN, M. VERDAGUER i M. CONTRERAS (2019), *El sensellarisme a Barcelona. Evolució i joves en situació de sensellarisme*, XAPSLL, Ajuntament de Barcelona.

però s'ha accelerat durant els darrers anys coincidint amb l'escalada dels preus de l'habitatge de lloguer de pisos i d'habitacions.

La mobilitat internacional també manté relació amb l'augment del nombre de dones que dormen als carrers. Tot i que es produeix un cert increment de les de nacionalitat espanyola, són les dones procedents d'altres països de l'Europa comunitària les que concentren un creixement més alt, de manera que passen de les 74 detectades l'any 2008 a les 167 de l'any 2018. En el mateix període, les espanyoles han passat de 102 a les 118 del 2018, i les estrangeres no comunitàries de 30 a 44. D'entre les estrangeres no comunitàries, 24 es trobaven en situació d'irregularitat administrativa.

Figura 1. Evolució de les dones detectades dormint al carrer anualment segons nacionalitat. Barcelona, 2008-2018

Tot i que les xifres de dones que dormen al carrer és sensiblement més baixa que la dels homes, aquest creixement és molt preocupant per dues raons. En primer lloc, estudis elaborats arreu d'Europa mostren que el deteriorament físic i l'impacte en la salut mental de viure al carrer és més dur entre les dones que entre els homes.⁹ En segon lloc, el carrer és una de les expressions més dures de l'exclusió residencial però no és l'única, i d'altres situacions, com l'habitatge insegur o la dependència d'altres persones per evitar el carrer,¹⁰ queden ocultes i en aquestes la presència de les dones és molt més rellevant.

2.1. Les dades sobre sensellarisme femení a Barcelona

Quan el fenomen del sensellarisme es redueix a les persones que dormen al carrer o a les que viuen en recursos residencials, la problemàtica de les dones sense llar es torna invisible.¹¹ Els registres de serveis socials públics i d'entitats responen a la lògica de la gestió del sensellarisme, tradicionalment considerat com el resultat d'acumular problemàtiques socials i identificat únicament amb el fet de dormir al carrer o fer ús d'equipaments especialitzats. Per obrir el focus i orientar l'anàlisi de l'exclusió residencial, la Federació Europea d'Entitats que atenen Persones Sense Llar (FEANTSA per les sigles en francès) proposa la Tipologia Europea de Sensellarisme i Exclusió Residencial (ETHOS per les sigles en anglès).

Aquesta classificació recull quatre categories d'exclusió residencial (sense sostre, sense habitatge, en situació d'habitatge insegur i en situació d'habitatge inadequat) i tretze categories operatives:¹²

15

**Drets Socials,
Justícia Global,
Feminismes i LGTBI**

Mesura de govern per a la prevenció del sensellarisme femení i la introducció de la perspectiva de gènere en l'atenció a les persones sense llar a Barcelona

⁹ P. MAYOCK, S. PARKER i S. SHERIDAN (2015), *Women, Homelessness and Service Provision*, Dublin, Simon Communities in Ireland.

¹⁰ A. SALES i L. GUIJARRO (2017), "Dones sense llar: la invisibilització de l'exclusió residencial femenina", *Barcelona Societat*, núm. 21, Ajuntament de Barcelona.

¹¹ N. PLEACE (2016), "Exclusion by Definition: The Under-representation of Women in European Homelessness Statistics", a *Women's Homelessness in Europe* (p. 105-126), Palgrave Macmillan UK.

¹² K. AMORE, M. BAKER i P. HOWDEN-CHAPMAN (2011), *The ETHOS Definition and Classification of Homelessness: An Analysis*, Department of Public Health, University of Otago, Wellington, New Zealand. *European Journal of Homelessness*, vol. 5, núm. 2, (desembre 2011).

Taula 1. Classificació ETHOS de situacions d'exclusió residencial

Situació: Sense llar

Categoria conceptual	Categoria operativa	Tipus d'allotjament
Sense sostre	1. Persones que viuen al ras	1.1. Espai públic o exterior
	2. Persones que passen la nit en albergs per a persones sense llar	2.1. Refugi nocturn
Sense habitatge	3. Persones que viuen en equipaments per a persones sense llar	3.1. Llars i albergs per a persones sense llar 3.2. Centres d'estada limitada 3.3. Allotjaments amb suport per a moments de transició
	4. Persones que viuen en refugis per a dones	4.1. Refugis per a dones
	5. Persones que viuen en equipaments residencials per a immigrants	5.1. Centres de recepció o d'allotjament temporal 5.2. Allotjaments per a treballadors/ores immigrants
	6. Persones en procés de sortida d'institucions	6.1. Centres penitenciaris 6.2. Institucions de tractament mèdic 6.3. Cases d'acollida per a infants i joves
	7. Persones que reben suport de llarga durada (per haver estat sense llar)	7.1. Residències per a persones grans que han passat per situació de sense llar 7.2. Centres residencials amb suport per a persones que han passat per situació de sense llar

Situació: **Exclusió de l'habitatge**

Categoria conceptual	Categoria operativa	Tipus d'allotjament
Habitatge insegur	8. Persones que viuen en un allotjament insegur	8.1. Amb amics o familiars 8.2. Relloguer 8.3. Ocupació il·legal d'immobles
	9. Persones que viuen sota amenaça de desnonament	9.1. En procés de desallotjament per impagament del lloguer 9.2. En procés d'execució hipotecària
	10. Persones que viuen sota amenaça de violència	10.1. Llars amb antecedents de violència domèstica o amb denúncies interposades a la policia
Habitatge inadequat	11. Persones que viuen en estructures "no convencionals" i temporals	11.1. "Mobile homes", caravanes
		11.2. Edificació "no convencional"
		11.3. Estructures temporals
	12. Persones que viuen en habitatges insalubres	12.1. Habitatges no adequats per la a vida quotidiana
13. Persones que viuen en un habitatge massificat	13.1. Habitatges ocupats fins a condicions de garberament	

17

**Drets Socials,
Justícia Global,
Feminismes i LGTBI**

Mesura de govern per a la prevenció del sensellarisme femení i la introducció de la perspectiva de gènere en l'atenció a les persones sense llar a Barcelona

Font. FEANTSA.

Malgrat que aproximar-se al sensellarisme des de l'òptica de la classificació ETHOS ajuda a comprendre la complexitat del fenomen i la permeabilitat entre les diferents situacions d'exclusió residencial, resulta molt difícil organitzar les dades disponibles sobre l'abast de la problemàtica d'acord amb aquesta tipologia. Els serveis municipals i les entitats socials que atenen les persones sense sostre i sense llar van néixer per oferir suport i allotjament a qui ja es trobava al carrer com a resposta a situacions d'exclusió social extrema que quedaven desateses pels sistemes de protecció social. En els darrers anys, la XAPSLL ha intentat oferir les xifres sobre el sensellarisme a la ciutat de Barcelona a partir d'ETHOS, però la fragmentació i l'especialització de les entitats segons el perfil

de població atesa fa que en els informes de diagnosi publicats des del 2011 no s'hagin pogut sistematitzar les dades d'algunes de la major part de situacions d'habitatge insegur i d'habitatge inapropiat.

Les dades recollides anualment dels centres i serveis per a persones sense llar de la ciutat mostren com la proporció de dones sobre el total de persones que dormien al carrer el passat mes de maig era d'un 13% (categoria 1, viure en un espai públic o a la intempèrie); la proporció de dones en els centres de primera acollida era de prop del 14% (categoria 2, pernoctar en un alberg o forçat a passar la resta del dia en un espai públic); la proporció de dones en centres residencials d'inclusió o centres integrals era del 26% (categoria 3, viure en albergs o centres per a persones sense llar de manera temporal); la proporció de dones en allotjaments per a persones sense llar amb temporalitat indefinida era del 24% (categoria 7, viure en un allotjament amb suport sostingut per a persones sense llar); la proporció de dones en pensions pagades per serveis i entitats de la xarxa era del 23,5% (categoria 8, viure en un habitatge amb règim de tinença insegur sense pagar lloguer).

18

**Drets Socials,
Justícia Global,
Feminismes i LGTBI**

Mesura de govern per a la prevenció del sensellarisme femení i la introducció de la perspectiva de gènere en l'atenció a les persones sense llar a Barcelona

Taula 2. Nombre de persones sense llar comptabilitzades per la XASPLL a la ciutat de Barcelona el 15 de maig de 2019

	Total persones	Nombre d'homes	Nombre de dones	Nombre de menors (nois i noies)
Persones que dormen al carrer (categoria ETHOS 1)	1.027	86,95%	13,05%	0,00%
Persones residents en un centre de primera acollida (categoria ETHOS 2)	265	86,04%	13,96%	0,00%
Persones residents en centres residencials d'inclusió o en centres integrals (categoria ETHOS 3)	586	57,34%	26,11%	16,55%
Persones residents en un allotjament amb temporalitat indefinida per a persones sense llar (categoria ETHOS 7)	717	57,18%	24,13%	18,83%
Persones que viuen en hotels i pensions pagades per entitats socials i serveis municipals d'atenció a persones sense llar (categoria ETHOS 8)	438	54,34%	23,52%	22,15%
TOTAL	3.448	61,05%	17,40%	9,54%

Font. Xarxa d'Atenció a les Persones Sense Llar de Barcelona.

Les dades consensuades per les entitats de la XAPSLL no inclouen el nombre de persones allotjades per les entitats d'atenció a dones que han patit violència masclista ni pels serveis municipals especialitzats. Tampoc no inclouen dades dels serveis i entitats que ofereixen allotjament temporal a persones migrades i a sol·licitants de protecció internacional. La manera com s'agrupen les entitats socials i els mateixos serveis públics per analitzar les dinàmiques socials en les quals intervenen reflecteix la tradicional consideració de les persones sense llar com un col·lectiu amb característiques pròpies i necessitats homogènies. Aportar coneixement i capacitat d'anàlisi per assumir que el sensellarisme és un problema d'accés a l'habitatge que afecta un grup molt heterogeni de persones amb necessitats molt diverses ajudaria a desenvolupar serveis centrats en les persones i a defugir solucions reduccionistes que pretenen que les mateixes persones afectades s'adaptin als serveis.

Les dificultats metodològiques per quantificar el sensellarisme femení no només es deuen a la desconexió entre els serveis que atenen les dones sense llar. Amb les fonts disponibles resulta molt difícil determinar el nombre de dones que viuen en habitacions de relloguer, en habitatges sobreocupats, en habitatges insegurs, a casa de familiars o amics, o a casa de coneguts.

En conseqüència, a hores d'ara la XAPSLL no pot actualitzar anualment les sèries de dades en les categories ETHOS 4, 5, 6, 9, 10, 11, i 13. I ho fa parcialment amb la categoria 8, ja que de totes les formes d'habitatge amb règim de tinença insegur, només recull el nombre de persones que viuen en pensions pagades per entitats i per serveis especialitzats en l'atenció a persones sense llar.

Les diferents situacions a les quals l'Ajuntament o les organitzacions de la societat civil donen suport d'emergència o de suport social amb allotjament són molt difícils de comptabilitzar exhaustivament i de forma homogènia, però es disposa d'alguns indicadors que agreguen les persones diferents ateses en diversos períodes de temps.

Segons les dades de l'Institut Municipal de Serveis Socials (IMSS), 3.218 persones van percebre ajuts en forma d'allotjament temporal en pensions i hotels del setembre del 2018 a l'agost del 2019. D'aquestes persones, el 72% eren dones. Es tracta de les persones titulars de l'ajut i que, en molts casos, n'eren beneficiàries juntament amb la resta de components del seu nucli familiar. En total, en aquest període d'un any es comptabilitzen 9.500 persones beneficiàries.

El Servei d'Atenció a Immigrants, Emigrants i Refugiats (SAIER) va allotjar 915 persones diferents en el període que va de febrer del 2018 a desembre del 2019. Un 52,5% d'aquestes persones eren dones. Aquestes persones formaven part de 385 nuclis familiars. En un 64,4% dels casos l'ajut per a l'allotjament el sol·licitava una dona.

El Servei d'Atenció, Recuperació i Acollida de dones víctimes de violència masclista va allotjar en pensions i hotels 772 persones entre gener i setembre del

2019. D'aquestes, 401 eren les titulars de l'ajuda i la resta infants i adolescents al seu càrrec.

Les dades del Registre d'Habitatges amb Protecció Oficial de Barcelona (RHPO) també confirmen la sobrerrepresentació femenina en els grups de població econòmicament més vulnerables. D'entre les unitats de convivència inscrites al registre amb uns ingressos inferiors a 1,4 vegades l'Índex de renda de suficiència de Catalunya (IRSC), en un 60% dels casos la titular de la sol·licitud és una dona. En els trams d'ingressos immediatament superiors, el pes de les dones com a titulars de les sol·licituds baixa fins al 54%. Això no significa que es tracti d'unitats de convivència en les quals no hi ha homes, però és un indicador de feminització dels trams amb menys recursos econòmics.

En el mateix registre podem comprovar com el pes de les llars amb famílies monoparentals femenines també és més elevat entre les unitats de convivència amb ingressos inferiors a 1,4 IRSC. Les llars monoparentals femenines són un 9% de les unitats de convivència inscrites al RHPO amb ingressos més baixos. Al tram immediatament superiors, la proporció de llars monoparentals femenines es redueix al 3,6%.

Si bé aquestes dades no són fàcilment comparables, ens permeten afirmar que en les situacions d'exclusió residencial que queden fora de l'àmbit d'actuació tradicional dels serveis d'atenció a persones sense llar, la presència de dones és majoritària. Aconseguir una recollida homogènia de les dades sobre persones acollides pels diferents serveis permetria dimensionar l'abast de la necessitat de recursos d'allotjament i de situacions d'exclusió residencial diversa que requereixen una sortida cap a solucions habitacionals estables.

2.2. La invisibilitat del sensellarisme femení i les seves conseqüències

La falta de visibilitat del sensellarisme femení té com a conseqüència que el disseny de les polítiques d'atenció a les persones sense llar segueixi responent a les necessitats percebudes pels serveis que atenen aquestes persones, i que van enfocades a tots aquells que pateixen l'exclusió residencial més visible (és a dir, aquells que estan al carrer), i a les demandes socials que es focalitzen en aquelles situacions que resulten més explícites per a la ciutadania. Les imatges estereotipades del sensellarisme que tenen més presència als mitjans de comunicació i que provoquen la mobilització de recursos públics i privats exclouen la realitat de les dones sense llar i sense sostre que no es veuen al carrer. El protagonisme mediàtic de les realitats més explícites d'exclusió social (motivat per la compassió o per l'espectacularització de la pobresa) contribueix de manera determinant en la invisibilització del sensellarisme femení.

El fet que les dones estiguin infrarepresentades entre les persones sense llar més visibles –que són aquelles que viuen i dormen a l'espai públic– ha provocat que els homes hagin constituït l'objecte de l'atenció i la intervenció d'entitats i

serveis especialitzats. El disseny dels centres residencials acostuma a ser androcèntric i no es tenen en compte les necessitats específiques de la població femenina en aspectes tan importants com la seguretat, la intimitat, la higiene o la privacitat. Quan es considera el sensellarisme com una problemàtica que afecta majoritàriament els homes, es perjudica les dones que han de fer ús d'aquests serveis, a l'hora que s'invisibilitza la situació de les dones que sense viure al carrer pateixen formes d'exclusió residencial molt greus.

“Qui ha decidit que un home que dorm en un banc del parc és més vulnerable que una dona que viu a casa d'un conegut que abusa d'ella a diari de qui no escapa per no haver de tornar a dormir al carrer i exposar-se a abusos encara pitjors?”.

Carmen Belchí, Aires, Asociación para la Inclusión Residencial y Social. Madrid

En aquest sentit, part de les polítiques desenvolupades en els darrers anys s'han adreçat a qui es troba en risc de desnonament o llançament o a qui efectivament acaba patint una d'aquestes situacions de pèrdua d'habitatge, mentre que una altra part s'ha dirigit a atendre el creixent nombre de persones sense sostre de la ciutat, és a dir, a qui ja es trobava en situació de carrer o sol·licitant l'entrada en un centre de primera acollida. Un ventall cada cop més rellevant de les situacions d'exclusió residencial el pateixen persones que disposen d'un sostre però que no es pot afirmar que disposin d'una llar. Aquestes persones són ateses sovint pels serveis socials municipals o per entitats del tercer sector pel fet de trobar-se en situacions de pobresa i de precarietat molt acusades, però romanen excloses de les polítiques orientades a l'accés a l'habitatge.

Considerar les persones (majoritàriament dones) que viuen el sensellarisme portes endins d'un immoble –ja sigui a casa de familiars, d'amics o de coneguts– en la planificació de les polítiques és imprescindible per poder dissenyar polítiques que tinguin en compte l'enorme permeabilitat entre les diferents formes de l'exclusió residencial i que incideixin sobre les causes estructurals que provoquen l'increment any rere any del nombre de persones sense llar. Tanmateix, introduir la perspectiva de gènere en les polítiques de lluita contra el sensellarisme obliga a avançar en la comprensió dels mecanismes que fan que bona part de les dones sense llar no acabin al carrer malgrat viure situacions d'extrema vulnerabilitat.

“Ens trobem amb moltes dones que venen al local en situacions d'habitatge insegur, ja sigui per les situacions d'abusos que es troben per part de la gent que els hi està llogant una habitació, que les obliguen a fer tasques domèstiques o fins i tot els hi demanen favors sexuals”.

Clara Naya, coordinadora de projectes Lola No Estás Sola. Barcelona

El processos i les trajectòries que porten a situacions greus d'exclusió residencial i sensellarisme operen de manera diferent entre els homes i entre les dones. Diverses investigacions^{13, 14, 15} conclouen que les dones acudeixen als serveis socials a demanar ajuda només quan les xarxes socials de suport han fallat i no tenen cap més alternativa. En el cas de les dones amb fills a càrrec, la por a perdre la custòdia o a ser monitorades pels serveis socials fa que busquin solucions informals. Els recursos familiars, d'amistats o de persones conegudes poden ser un factor de protecció davant la possibilitat de quedar-se en situació de carrer; però aquestes mateixes xarxes informals de relació poden col·locar les dones no excloses de l'habitatge en situacions d'abús, d'explotació, de precarietat o d'inseguretat durant llargs períodes de temps impedit que reconstrueixin un projecte de vida autònom.

Una usuària del centre explicava fa poc: “Vivo en casa de un señor que me ofrece alojamiento en una habitación a cambio de hacer las tareas del hogar. Muchas veces cuando está en la ducha me llama para que le alivie”.

Elena Sala, Centre Assís d'atenció a persones sense llar. Barcelona

Les raons que les dones responguin de manera diferent als homes quan es troben en situació de vulnerabilitat, la trobem, d'una banda, en el fet que hi ha una dominació masculina dels espais per a persones sense llar i, d'altra banda, en la idea que les dones que viuen al carrer són més vulnerables i estan més exposades a la violència i a la victimització.

Entre les dones que tenen fills, la vergonya associada al seu “estatus” de persones sense llar fa que busquin altres formes de viure abans que acudir a serveis socials. Des de la perspectiva de les societats patriarcals on el concepte de “llar” s'atribueix a la base essencial de l'ordre social, les dones sense llar són vistes com a dones que han estat rebutjades de les formes de família i estructures domèstiques tradicionals. En conseqüència, diversos estudis conclouen que les dones senten que no han pogut complir amb les expectatives i demandes de la societat i, com a resultat, experimenten un sentiment de culpa i de por a ser etiquetades com a dones (i mares) fracassades.¹⁶

¹³ P. MAYOCK, S. PARKER i S. SHERIDAN (2015), *Women, Homelessness and Service Provision*, Dublin, Simon Communities in Ireland.

¹⁴ A. SALES, J. URIBE i I. MARCO (2015), *Diagnosi 2015. La situació del sensellarisme a Barcelona: Evolució i polítiques d'intervenció*, Barcelona, Ajuntament de Barcelona, XAPSLL.

¹⁵ J. PASSARO (2014), *The unequal homeless: Men on the streets, women in their place*, Routledge.

¹⁶ B. EDGAR i J. DOHERTY (2001), *Women and Homelessness in Europe: Pathways, Services and Experiences*, Bristol, Polity Press.

“Hi ha dones que porten molts anys veient els seus fills en punts de trobada i això dificulta molt els seus processos de recuperació, i s’ha d’abordar d’una altra manera, perquè se les culpabilitza des d’aquí i això no les deixa ni fer de mare, perquè el sistema no les deixa, i d’altra banda no les deixa tirar endavant i tenir un procés d’èxit en la seva recuperació”.

Clara Naya, coordinadora de projectes Lola No Estás Sola. Barcelona

2.3. Violència masclista i sensellarisme

La violència masclista i el sensellarisme femení mantenen una estreta relació reconeguda internacionalment.¹⁷ L’evidència empírica ens demostra que les experiències d’abús, de violència intrafamiliar i de violència masclista són factors clau desencadenants de situacions de sensellarisme entre les dones. Alhora, la proporció de dones que viuen o han viscut al carrer i que han patit algun tipus de violència és molt elevada i així ho mostren les dades on s’ha estudiat aquest tipus de relació. A Irlanda, per exemple, en una recerca que es va fer l’any 2015, el 92% de les dones entrevistades (totes elles ateses en recursos per a persones sense llar en aquell moment) va afirmar haver patit alguna forma de violència física o abús de caràcter sexual durant la seva edat adulta, mentre que el 72% va afirmar haver patit alguna forma de violència o abús en la seva infància.¹⁸ Al Regne Unit, en una recerca de l’any 2006, el 20% de les 134 dones entrevistades estaven en situació de sense llar degut a haver experimentat situacions de violència masclista per part d’algú proper o de la seva família.¹⁹ A Suècia totes les investigacions apunten al fet que escapar de les agressions físiques per part de la parella és la primera causa de viure situacions de sense llar per part de les dones.²⁰ A Barcelona, la Diagnosi del 2015 impulsada per la XAPSELL evidencia que la necessitat de moltes de les dones entrevistades de trencar amb les seves xarxes socials i els espais coneguts per tal de fugir d’una situació de violència masclista provoca que es quedin amb una xarxa social molt feble i en processos d’aïllament que, a més, en alguns casos les porten a acabar sense llar.²¹ Sovint les dones que pateixen violència masclista en la família o la parella

23

**Drets Socials,
Justícia Global,
Feminismes i LGTBI**

Mesura de govern per a la prevenció del sensellarisme femení i la introducció de la perspectiva de gènere en l’atenció a les persones sense llar a Barcelona

¹⁷ D. QUILGARS i N. PLEACE (2010), *Meeting the needs of households at risk of domestic violence in England: The role of accommodation and housing related support services*, Communities and Local Government.

¹⁸ P. MAYOCK, S. SHERIDAN i S. PARKER (2015), *Women, Homelessness and service provision*, Dublin, Simon Communities.

¹⁹ K. REEVE, R. GOUDIES i R. CASEY (2006), *Homeless Women: Still being Failed yet Striving to Survive* (London: CRISIS).

²⁰ I. SAHLIN (2004), “Central State and homelessness policies in Sweden: New ways of governing”, *European Journal of Housing Policy*, 4(3).

²¹ A. SALES, J. URIBE i I. MARCO (2015), Diagnosi 2015. *La situació del sensellarisme a Barcelona: Evolució i polítiques d’intervenció*, Barcelona, Ajuntament de Barcelona, XAPSELL.

opten per marxar de casa per superar aquesta situació, de manera que es troben doblement victimitzades: a més de patir violència, perden l'habitatge, que manté la persona responsable d'aquesta situació.

És per això que en els darrers anys alguns països europeus, com ara el Regne Unit, han començat a introduir polítiques públiques adreçades a abordar el tema de la violència masclista en la llar i a poder prevenir que les víctimes acabin al carrer o en d'altres situacions de sensellarisme. També al Regne Unit, una dona víctima de violència de gènere és legalment reconeguda com a una dona sense llar, reconeixement clau per poder accedir a un habitatge social de manera prioritària –tot i que, malgrat aquestes mesures, els estudis indiquen que en el cas de les dones migrants, la por a perdre el seu permís de residència obtingut a través del matrimoni amb un ciutadà del Regne Unit fa que segueixin sent un grup altament vulnerable–.

Tot i la introducció d'algunes mesures de prevenció en països com el Regne Unit, la realitat és que hi ha dones que acaben en situacions de sense llar i que, d'aquestes, un alt percentatge ha patit violència masclista, ja sigui abans d'arribar a la situació de sensellarisme, ja sigui a posteriori. En canvi, els serveis que donen resposta a les dones víctimes de violència masclista i els serveis per a persones sense llar funcionen per separat a la majoria de països europeus.²² Els serveis dirigits a dones en situació de violència masclista tenen una orientació més generalista, per la mateixa transversalitat i extensió del problema de la violència, que afecta dones de totes les classes socials i perfils. En aquest sentit, les necessitats específiques que poden tenir les dones en situacions concretes de vulnerabilitat com ara les que pateixen exclusió severa, problemes de salut mental, addiccions o altres problemàtiques no sempre estan prou incorporades o es tenen eines per gestionar-les. Vincular de manera més estreta els serveis d'atenció a les persones sense llar i els serveis d'atenció a les dones ens ha de permetre millorar l'abordatge d'ambdues problemàtiques, tant pel que fa a atenció com a prevenció.

A la vegada, incorporar la perspectiva de gènere per valorar les necessitats i trajectòries vitals de les dones en situació de sense llar en els equipaments de la xarxa de sensellarisme és imprescindible per contribuir de manera efectiva a la reconstrucció del projecte vital de les dones sense llar, per poder oferir un acompanyament adequat per a dones que estan patint situacions de violència o abús i per garantir que no se senten excloses d'equipaments que solen estar altament masculinitzats.²³

²² I. BAPTISTA (2010), "Women and Homelessness", a E. O'Sullivan, V. Busch-Geertsema, D. Quilgars i N. Pleace (ed.), *Homelessness Research in Europe*, p. 163-186 (Brussels: FEANTSA).

²³ D. QUILGARS i N. PLEACE (2010), *Meeting the needs of households at risk of domestic violence in England: The role of accommodation and housing related support services*, Communities and Local Government.

Els estudis elaborats en diferents ciutats d'Europa i els Estats Units evidencien que els equipaments d'atenció a persones sense llar no estan preparats per atendre dones que han patit violència masclista i que experimenten algun tipus de trauma.²⁴ Com a conseqüència, les dones que es troben en aquesta situació presenten un risc més elevat de quedar atrapades dins del sistema.²⁵

“Que los albergues tengan la mayoría de las plazas para varones condiciona porque hace aparentar que los hombres son más entre las personas sin techo. Eso no es verdad, las mujeres son más invisibles. Acabamos viviendo en un mundo testosterónico y ellos continuamente tienen que demostrar que son machos alfa (los sintecho).

[...] En ese mundo no se puede encontrar amistad, siempre se deben proteger. Los servicios sociales no intervienen en situaciones de riesgo dentro de una misma entidad. A ti, un tipo te puede estar insultando en el albergue, y llamarte puta y llamarte tal...

Está bien espabilarse en esta sociedad, pero cuando voy a un centro quiero ‘descansar’, no tengo ganas de ‘luchar’, de ‘pelear’, ni ‘enfadarme’.”

Sara,²⁶ resident al Centre de Primera Acollida de Nou Barris. Barcelona

25

**Drets Socials,
Justícia Global,
Feminismes i LGTBI**

Mesura de govern per a la prevenció del sensellarisme femení i la introducció de la perspectiva de gènere en l'atenció a les persones sense llar a Barcelona

Un cop al carrer, la violència, assetjament i la pressió sexual a les quals són sotmeses les dones, continuen. Les dades de la darrera enquesta per a persones sense llar de l'Institut Nacional d'Estadística de l'any 2012 indiquen que un 24,2% de les dones que viuen al carrer han patit algun tipus d'agressió sexual, enfront de l'1,5% dels homes. Tanmateix, l'informe de Diagnosi de la XAPSLL de l'any 2015 indica que la pressió sexual que reben les dones que viuen al carrer és molt alta, tant físicament com verbalment, i un estudi d'investigació sobre dones al carrer a Anglaterra revela que un 58% de les dones que viuen al carrer han estat intimidades o amenaçades de manera violenta.²⁷

²⁴ P. MAYOCK, S. PARKER i S. SHERIDAN (2015), *Women, Homelessness and Service Provision*, Dublin, Simon Communities in Ireland.

²⁵ P. MAYOCK i S. SHERIDAN (2012), “Women’s Journeys to Homelessness: Key Findings from a Biographical Study of Homeless Women in Ireland”, *Women and Homelessness in Ireland. Research paper 1*, School of Social Work and Social Policy and Children’s Research Center, Trinity College, Dublin.

²⁶ El nom ha estat modificat per protegir la privacitat.

²⁷ “Homeless women are even more vulnerable than homeless men”, publicat a *The Guardian* el 14 de febrer de 2017. Disponible a <https://www.theguardian.com/housing-network/2017/feb/14/homelessness-women-disadvantaged-channel-4-councils>

“Dormia sobre cartrons al carrer i els altres estaven a dins de tendes de campanya. Passava fred, em marejava i aquells nois em donaven una mica de menjar. Una nit un noi que estava allà volia sexe amb mi. Eren les 00.30 h i em diu que vol sexe. Jo li dic que em deixi, que estic malalta i que el metge m’ha dit que no puc tenir sexe amb ningú, que ningú em pot tocar.

Jo no vull quedar-me al carrer. No puc dormir sense llum. Quan apaguen la llum penso que estic en un lloc en el que em volen matar. Estic malament... quan em sona el mòbil penso que algú em truca per dir-me que ja no puc estar més aquí, que he de tornar al carrer. I tinc molta por de tornar al carrer.

Míriam,²⁸ actualment viu en una habitació rellogada. Barcelona

26

**Drets Socials,
Justícia Global,
Feminismes i LGTBI**

Mesura de govern per a la prevenció del sensellarisme femení i la introducció de la perspectiva de gènere en l’atenció a les persones sense llar a Barcelona

Les dones que han viscut al carrer relaten situacions d’assetjament més o menys freqüents i més o menys intenses, fet que explica que sovint recorrin a estratègies de grup que augmenten la seva sensació de seguretat, tant agrupant-se amb altres dones com integrant-se en grups d’homes. Les dones residents en equipaments també expressen freqüentment haver estat víctimes de situacions d’assetjament sexual i gairebé sempre afirmen sentir-se en risc.²⁹

La por i la sensació d’inseguretat són factors determinants per buscar alternatives davant de la idea d’haver de dormir a l’espai públic o en albergs i acceptar situacions de pernoctació en habitatge sobreocupat, en infrahabitatge o en habitatges on es produeixen situacions d’abús envers les dones, les quals queden totalment ocultes i invisibles.

No hi ha dubte que aquestes experiències tenen un gran impacte en la salut física i mental de les dones que les pateixen, la qual cosa fa que en molts casos la capacitat de confiar en els altres disminueixi i que provoqui conseqüències que afecten l’autoestima, l’autonomia, la capacitat de dur a terme un projecte de vida i de mantenir relacions saludables amb altres persones. Si a més hi afegim casos d’ús abusiu de drogues o alcohol, o algun tipus de treball sexual per poder sobreviure, aquesta problemàtica s’agreuja.³⁰

El disseny de polítiques públiques ha de considerar que la violència apareix com a eix vertebrador en les trajectòries vitals de moltes dones sense llar. Tot i que les persones sense llar, homes i dones, viuen situacions de pobresa extrema i de gran vulnerabilitat social, les dones, només pel fet de ser dones, estan sotmeses a una pressió sexual, assetjament i violència que les fa doblement vulnerables.

²⁸ El nom ha estat modificat per protegir la privacitat.

²⁹ A. SALES, J. URIBE i I. MARCO (2015), Diagnosi 2015. *La situació del sensellarisme a Barcelona: Evolució i polítiques d’intervenció*, Barcelona, Ajuntament de Barcelona, XAPSLL.

³⁰ N. PLEACE, J. BRETHERTON i P. MAYOCK (2016), “Long-term and recurrent homelessness: the role of gender-based violence”, *European Journal of Homelessness*, 6 (1).

3. DEFINICIÓ DELS OBJECTIUS: EL MARC PREVENTIU

Davant l'increment de l'impacte de l'exclusió residencial i del sensellarisme, les actuacions dels actors socials –administracions públiques i entitats– es poden desenvolupar en tres nivells. En el nivell preventiu, es poden articular polítiques per evitar que cada cop més persones acabin dormint al carrer, en infrahabitatges, a casa d'amics, o en centres residencials. En el nivell assistencial, es pot proporcionar allotjament d'emergència i suport social a les persones que ja pateixen el sensellarisme. I en el nivell postassistencial, després de proporcionar aquest suport, es pot facilitar l'estabilització residencial, econòmica i emocional per evitar que qui ha passat pel carrer hi hagi de tornar. Així doncs, amb moltes i diferents metodologies, entitats socials i administracions públiques poden prevenir, allotjar i donar suport, i prevenir que les persones ja ateses tornin a quedar-se sense llar.

Tradicionalment, les polítiques adreçades a la problemàtica del sensellarisme s'han enfocat en el nivell assistencial donant resposta a l'emergència derivada de la manca o la pèrdua d'habitatge. La idea que estar sense llar és un fenomen de caràcter transitori ha provocat que les respostes estiguin enfocades a resoldre la manca d'un sostre on poder dormir de manera segura o on resguardar-se de les inclemències climàtiques. A partir dels anys vuitanta les ciutats europees comencen a obrir centres col·lectius sota la denominació d'*albergs* que ofereixen allotjament temporal (sovint d'unes poques nits) a les persones sense llar. Durant els darrers vint anys, l'increment de l'impacte del sensellarisme ha portat a constatar que l'augment de places en centres residencials no aconsegueix aturar el creixement de la problemàtica. Actualment alguns països europeus, conscients que el sensellarisme està directament connectat amb la manca d'habitatge i que els albergs no redueixen el nombre de persones sense llar, han començat a reconvertir-los en habitatge social adreçat a persones sense sostre. Finlàndia n'és un bon exemple.³¹ A la major part d'Europa, però, tot i que s'han millorat substancialment els serveis, les polítiques públiques continuen centrant-se a allotjar temporalment les persones sense llar malgrat que l'accés posterior a un habitatge és cada cop més complicat.

La creació de centres per allotjar les persones que dormen al carrer ha estat la principal política contra el sensellarisme. La Federació Europea d'Entitats que Atenen les Persones Sense Llar (FEANTSA, per les sigles en francès) alerta des de fa anys del risc que suposa pretendre solucionar el sensellarisme creant més albergs, fins al punt que ha dedicat el seu informe sobre el sensellarisme a Europa del 2019 a posar en qüestió el paper de l'acollida temporal d'emergència en la lluita contra l'exclusió residencial.

Allotjar persones en albergs no garanteix l'accés posterior a un habitatge adequat, i impulsar programes d'habitatge per a persones sense llar, tot i que és necessari per desenvolupar l'atenció social i perquè les persones puguin refer la seva vida, millorar el seu benestar i tenir un projecte de vida, tampoc no frena el

³¹ Y-Foundation (2017), *A Home of Your Own*, Hèlsinki.

flux de persones que, després de llargues trajectòries d'exclusió social, acaben vivint al carrer en situacions greus de precarietat i exclusió habitacional.

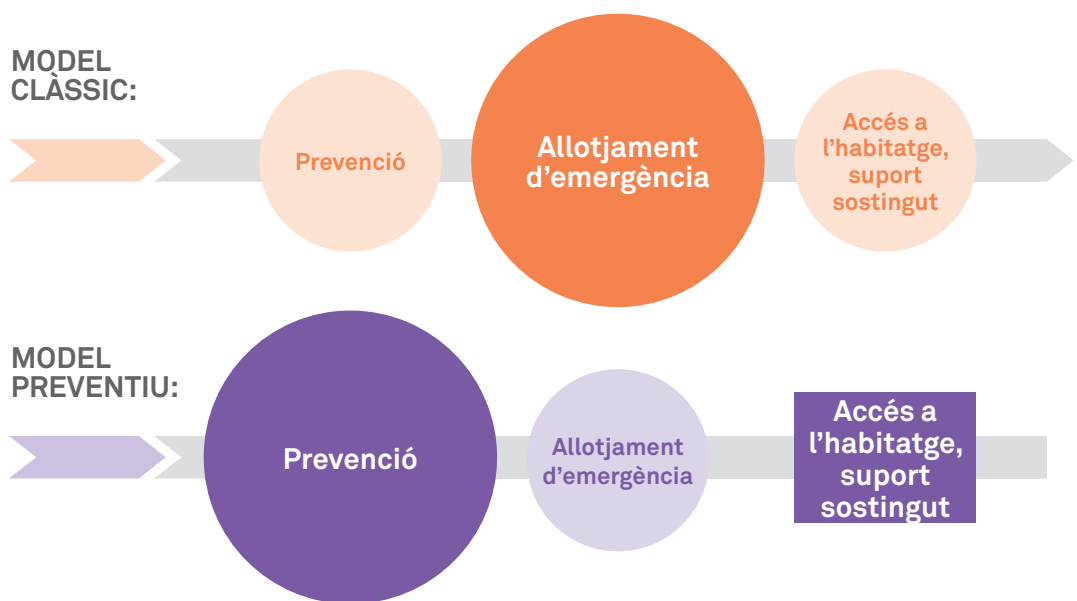
Les ciutats europees s'enfronten al problema del sensellarisme amb polítiques centrades a oferir atenció social oblidant la prevenció i la necessitat d'estabilitat residencial de les persones ateses –una estabilitat imprescindible per evitar que qui ja ha sortit del carrer torni a quedar-se sense llar–. Per combatre el sensellarisme amb eficàcia caldria transitar cap a polítiques públiques que possessin el focus en la prevenció i l'accés a l'habitatge i que tinguessin com a objectiu que l'atenció social a les persones sense sostre i sense llar tendís a reduir-se.

28

**Drets Socials,
Justícia Global,
Feminismes i LGTBI**

Mesura de govern per a la prevenció del sensellarisme femení i la introducció de la perspectiva de gènere en l'atenció a les persones sense llar a Barcelona

Figura 2. Models d'intervenció

Basat en: Gaetz, S i Dej, E. (2017). *A new direction: A framework for homeless prevention*. Canadian Observatory on Homelessness.

L'acollida d'emergència i els dispositius d'allotjament temporal per a persones que es troben en situació de carrer procedents de diferents itineraris d'exclusió social no poden desaparèixer. L'atenció a aquestes persones és una competència municipal a la major part de països de la Unió Europea. Però atendre més i millor no atura l'impacte combinat d'un mercat d'habitatge cada cop més exclouent i d'un mercat laboral cada cop més precari. Prevenir la pobresa extrema, tancar l'aixeta de la caiguda al carrer requeriria prevenció.

En els darrers anys, la constatació que l'increment dels recursos destinats a l'atenció ha crescut en paral·lel al creixement del sensellarisme ha portat a

definir un marc de prevenció que distingeix tres nivells d'actuació: la prevenció primària, la prevenció secundària i la prevenció terciària.

- La prevenció primària es dirigeix al conjunt de la població i consisteix a reduir riscos a través de polítiques estructurals que incideixin sobre el mercat de l'habitatge, el mercat laboral, els sistemes de protecció social i de garantia d'ingressos i les polítiques migratòries.
- La prevenció secundària posa el focus en col·lectius de risc i susceptibles de quedar en situació de sense llar, com ara les dones que han patit o pateixen violència masclista, treballadors/ores pobres o famílies amb rendes baixes. A través de la prevenció secundària podem identificar aquestes persones i oferir acompanyament i allotjament social ja sigui en centres residencials, habitatge o altres recursos residencials.
- Finalment, i a través de mesures de prevenció terciària, podem assegurar-nos que aquelles persones que ja han sortit d'una situació de carrer o de sense habitatge no tornin a recaure, i reduir així la reincidència en el sistema d'atenció a persones sense llar.

Les polítiques preventives no depenen d'una única administració. Requereixen la implicació i la coordinació de tots els nivells de govern. La prevenció primària requeriria modificacions legislatives en àmbits de la política de l'Estat com l'habitatge, el mercat laboral o el control migratori. La prevenció secundària requeriria el compromís de l'Administració de la Generalitat de Catalunya per establir mecanismes de coordinació efectiva entre serveis socials i el sistema de protecció a la infància, els serveis sanitaris o el sistema penitenciari, per tal d'evitar processos de desinstitucionalització de població vulnerable que portin a dormir al carrer. També caldria compromís polític per tal de desenvolupar un sistema de garantia de rendes que protegís millor la gent que no ha tingut una vinculació estable i continuada amb el mercat laboral i per reforçar les ajudes destinades a evitar la pèrdua de l'habitatge de les persones més empobrides. L'actual renda garantida de ciutadania (RGC) no complementa les rendes derivades del treball encara que aquestes siguin inferiors a la quantitat que preveu la prestació, ni tampoc no és compatible amb l'entrada i sortida de feines precàries i de curta duració ni amb prestacions en matèria d'habitatge.

El marc preventiu orienta els objectius generals de la mesura i agrupa les actuacions en quatre línies estratègiques. Aquests objectius generals són els següents:

- Disposar d'eines de diagnosi de la situació del sensellarisme femení a la ciutat que permetin la millora de les polítiques d'atenció a les dones sense llar i sense sostre, l'impuls de la coordinació entre diferents àrees de l'Ajuntament i la cooperació amb altres administracions per desenvolupar polítiques preventives.
- Prioritzar que les dones en risc d'exclusió residencial ateses pels diferents serveis municipals no queden en situació de carrer.

- Millorar l'atenció a les dones que entren als recursos del Programa municipal d'atenció a les persones sense llar de Barcelona a partir de les aportacions i la participació de les dones ateses.
- Prioritzar l'estabilització habitacional de les dones sense llar ateses pels serveis municipals.

4. LÍNIES ESTRATÈGIQUES I ACTUACIONS

4.1. Línia estratègica 1 Trencar la invisibilitat

Actuació 1.1. Millorar la recollida de dades dels serveis municipals que atenen les dones sense llar o en risc de precarietat habitacional.

Elaborar el mapa dels serveis municipals que atenen dones sense llar i en situació d'exclusió residencial, analitzar les metodologies de recollida de dades d'aquests serveis i crear un sistema de recollida d'informació i elaboració d'informes que permeti conèixer la trajectòria d'exclusió residencial de les persones ateses, la seva percepció de seguretat vinculada a la situació residencial, i les seves experiències subjectives prèvies de relació amb diferents serveis i dispositius de protecció social.

Cal garantir que les dades recollides sempre es puguin desagregar per sexe i permetin identificar factors clau per incorporar la perspectiva de gènere.

Aquesta sistematització de les dades ha d'orientar la presa de decisions al voltant de les polítiques públiques, i ha de servir per detectar els buits en la coordinació entre les diferents administracions que posen les dones en risc i que queden ocultes per la falta d'evidència empírica.

Actuació 1.2. Impulsar una recerca específica sobre la relació de les dones amb els serveis del Programa municipal d'atenció a persones sense llar i amb altres serveis municipals.

S'ha iniciat un projecte d'investigació que té com a objectiu reconstruir les històries de relació de les dones sense llar amb els sistemes de protecció social i amb els serveis de l'Ajuntament de Barcelona. En el procés de recerca s'entrevistarà en profunditat dones usuàries dels serveis de la Xarxa d'Atenció a les Persones Sense Llar, dones sense sostre no usuàries dels serveis i dones en situacions diverses d'exclusió residencial. També s'entrevistarà professionals dels serveis i de les entitats socials.

La recerca es realitzarà entre novembre del 2019 i juny del 2020. En el procés de redacció de l'informe final es duran a terme sessions de discussió de les conclusions amb les dones participants i amb professionals dels serveis municipals i de les entitats de la XAPSELL.

Actuació 1.3. Celebrar una jornada de debat i elaboració participativa de propostes polítiques.

A finals del 2020 se celebrarà una jornada de treball amb professionals de tots els serveis municipals que atenen dones sense llar o dones en situació de vulnerabilitat residencial –serveis socials, tant els centres com els dispositius especialitzats, els serveis d'atenció a dones víctimes de violència masclista, els serveis d'atenció a persones migrades–, les entitats del tercer sector, investigadors i investigadores i persones expertes d'altres ciutats.

En aquesta jornada es presentaran les recerques realitzades, i es discutiran les propostes presentades pels grups de dones ateses en centres residencials, centres de dia i altres serveis del Programa municipal d'atenció a persones sense llar.

4.2. Línia estratègica 2 Prevenició primària: actuar sobre les causes estructurals del sensellarisme

Actuació 2.1. Impulsar la col·laboració amb la Generalitat de Catalunya per prevenir el sensellarisme femení.

A partir de les dades generades pels serveis municipals que atenen dones en situació d'exclusió residencial i de vulnerabilitat social, de l'anàlisi d'aquestes dades, de la recerca sobre dones sense llar, es plantejarà un full de ruta per la cooperació amb la Generalitat en què es detallin aquelles polítiques supramunicipals que podrien facilitar una reducció de les probabilitats que les dones afectades per factors d'exclusió arribin a quedar-se sense llar.

L'Ajuntament de Barcelona seguirà participant activament en la transferència de coneixement en matèria d'atenció a les persones sense llar en el marc de l'Estratègia integral d'abordatge del sensellarisme a Catalunya pendent d'aprovació.

Actuació 2.2. Impulsar la col·laboració interadministrativa amb l'Administració General de l'Estat per prevenir el sensellarisme femení.

Les dades generades pels serveis municipals que atenen dones en situació d'exclusió residencial i de vulnerabilitat social han de servir per valorar l'impacte

de les polítiques laborals, migratòries, d'habitatge, d'igualtat i de protecció social en la vida de les persones ateses.

L'Ajuntament de Barcelona traslladarà al Govern de l'Estat el coneixement generat a partir d'aquestes dades per incidir sobre les polítiques de prevenció estructural que podria desenvolupar l'Administració General de l'Estat.

En aquest sentit, l'Ajuntament de Barcelona continuarà instant el Govern de l'Estat a portar a terme canvis en la legislació laboral que reverteixin la tendència a la precarietat accentuada per la darrera reforma laboral, insistirà en la necessitat de regular els preus dels habitatges de lloguer i impulsarà que el Ministeri d'Igualtat assumeixi la problemàtica de les dones sense llar dins de la seva agenda política.

33

**Drets Socials,
Justícia Global,
Feminismes i LGTBI**

Mesura de govern per a la prevenció del sensellarisme femení i la introducció de la perspectiva de gènere en l'atenció a les persones sense llar a Barcelona

4.3. Línia estratègica 3 Prevenició secundària: evitar la caiguda en el sensellarisme de dones que formen part de col·lectius en risc

Actuació 3.1. Establir mecanismes de detecció precoç als serveis que atenen persones vulnerables.

S'iniciarà un projecte pilot de detecció precoç de risc de sensellarisme entre les dones ateses als centres de l'Institut Municipal de Serveis Socials. Després d'avaluar el projecte i de millorar les eines d'anàlisi a partir dels resultats de l'avaluació, es traslladarà l'experiència a altres serveis que atenen dones en situació de vulnerabilitat social com el SARA i el SAIER.

Actuació 3.2. Impulsar la cooperació amb els serveis socials i els serveis d'atenció a dones víctimes de violència masclista d'altres municipis que depenen de la Generalitat de Catalunya.

Atenent la significativa mobilitat que registren les dones en situacions de sensellarisme i d'exclusió residencial i el freqüent vincle amb situacions de violència masclista, s'impulsaran projectes de cooperació i treball en xarxa entre serveis de diferents municipis.

Actuació 3.3. Impulsar la coordinació interadministrativa i les actuacions dirigides a evitar el sensellarisme entre dones en processos de desinstitucionalització.

S'avaluarà el protocol de col·laboració entre la Direcció de Serveis Penitenciaris de la Generalitat de Catalunya i l'Institut Municipal de Serveis Socials per prevenir situacions de sensellarisme resultants d'excarceracions que es va establir en el mandat passat per tal d'incorporar la perspectiva de gènere i d'estendre'n l'abast.

També s'estendran els actuals protocols d'atenció a persones hospitalitzades en risc de sensellarisme a hospitals de fora de Barcelona. Actualment existeixen circuits de cooperació entre l'Hospital del Mar, l'Hospital Clínic, l'Hospital de Sant Pau i l'Hospital de la Vall d'Hebron i el Centre d'Urgències i Emergències Socials de Barcelona (CUESB). S'avaluarà l'aplicació d'aquests protocols de col·laboració i s'adaptaran a situacions de sensellarisme femení.

Es reforçaran els serveis dirigits a evitar situacions de sensellarisme entre dones amb addiccions i problemes de salut mental com el projecte Ariadna.

Actuació 3.4. Ampliar els programes d'allotjament dirigits a evitar el sensellarisme entre dones en serveis que atenen persones sol·licitants de protecció internacional i impulsar la coordinació amb el Programa estatal de protecció i asil.

S'impulsaran mecanismes de coordinació i d'informació amb les entitats responsables de la gestió del Programa estatal de protecció i asil per tal de detectar les situacions de risc de sensellarisme provocades per les llacunes de l'esmentat programa en matèria de garantia de necessitats bàsiques, d'allotjament i d'habitatge.

Adicionalment, el programa Nausica, un servei municipal que ofereix allotjament, manutenció i suport sociolaboral a persones sol·licitants d'asil i refugiades que no han assolit un nivell d'autonomia suficient després de sortir del programa estatal de protecció, incrementarà el nombre de places de les 90 actuals a 150 durant el present mandat municipal. Durant els darrers 4 anys, les dones han estat un 40% del total de persones ateses i un 16%, dones LGTBI.

Actuació 3.5. Abordar la problemàtica de la maternitat en les dones sense llar o en risc d'exclusió habitacional.

S'explorarà específicament la situació de les dones amb fills a càrrec per detectar-ne les problemàtiques i els neguits respecte a l'exercici de la maternitat en

situacions d'exclusió residencial a fi de detectar les barreres d'accés als serveis –com ara la por a perdre la custòdia de fills/filles– i definir millores per incorporar en el procés d'acompanyament i suport a aquestes famílies i en els canals d'informació i difusió dels serveis socials.

Es revisarà l'assessorament jurídic que s'ofereix a dones estrangeres per garantir que disposen d'informació suficient i adequada sobre els seus drets com a mares.

Actuació 3.6. Engagar una campanya d'assessorament a col·lectius especialment vulnerables per evitar la pèrdua de l'habitatge.

Es realitzarà una campanya proactiva d'assessorament i divulgació sobre dret a l'habitatge dirigida a perfils d'especial vulnerabilitat: per exemple llars monoparentals femenines (ja hi ha un objectiu –el G4– de l'Estratègia sobre feminització de la pobresa en aquesta línia), i dones grans o vídues amb contractes de renda antiga per prevenir problemes en la subrogació del contracte de lloguer, explorant aliances amb altres serveis (com els PIAD, casals de gent gran, etc.), el sector de l'habitatge (API), de l'advocacia (ICAB) o l'àmbit comunitari, social o veïnal.

S'impulsaran xarxes comunitàries per promoure lògiques veïnals de traspàs d'informació sobre pisos, habitacions de lloguer o altres solucions habitacionals per a dones que han viscut situacions de violència masclista ja en recuperació.

35

**Drets Socials,
Justícia Global,
Feminismes i LGTBI**

Mesura de govern per a la prevenció del sensellarisme femení i la introducció de la perspectiva de gènere en l'atenció a les persones sense llar a Barcelona

4.4. Línia estratègica 4 Prevenició terciària: millorar l'atenció i sortir del sensellarisme

Actuació 4.1. Impulsar la incorporació de la perspectiva de gènere en tots els serveis del Programa municipal d'atenció a persones sense llar.

Millorar l'atenció és evitar recaigudes. Els canvis en els serveis destinats a garantir una atenció amb perspectiva de gènere i a facilitar l'estabilització emocional, habitacional i econòmica de les persones ateses milloren la qualitat de vida de les persones i fan que el procés de recuperació sigui més estable en el temps i amb menys recaigudes, amb un impacte positiu en la persona i en els serveis especialitzats i d'altres (salut, justícia, etc.).

Per aconseguir aquests canvis es proposa iniciar un procés de transformació dels recursos municipals que incorporin la perspectiva de gènere de manera transversal i que, a més, adaptin la seva temporalitat d'estada a les necessitats de les dones ateses. També es tindran en compte les necessitats específiques de les dones lesbianes i transsexuals.

Es reorganitzaran també els centres de primera acollida (CPA) perquè les dones puguin disposar d'espais no mixtos amb l'objectiu d'oferir un lloc de confiança allunyat de les pressions que reben al carrer i amb la finalitat de reduir la seva sensació d'inseguretat. També es donarà entrada preferent a les dones sense sostre i sense llar als centres residencials municipals que ofereixen nivells més alts de privacitat i d'intimitat.

La reorganització del Programa municipal d'atenció a persones sense llar implica també prioritzar l'entrada de les dones en recursos d'allotjament que en garanteixin la privacitat, la intimitat i la seguretat.

Actuació 4.2. Millorar la coordinació entre els serveis d'atenció a dones víctimes de violències masclistes i serveis per a persones sense llar.

Fomentar el paper del SARA en l'atenció a les dones sense llar que han patit violència, per facilitar l'accés d'aquestes als serveis de recuperació.

Es realitzaran formacions creuades i intercanvi d'experiències entre professionals d'atenció a persones sense llar i professionals dels serveis d'atenció a dones víctimes de violència masclista.

Actuació 4.3. Oferir formació dels professionals d'entitats dels diferents serveis amb els quals interactuen les dones en situació de sense llar sobre perspectiva de gènere en aquest àmbit, violències masclistes i trauma.

Es crearan espais formatius i de debat entre professionals de la Xarxa d'Atenció a les Persones Sense Llar de Barcelona per aprofundir en el coneixement del sensellarisme femení i de la realitat específica de les dones sense llar.

Actuació 4.4. Elaborar protocols per a casos de violència masclista en tots els equipaments.

Es crearan protocols d'actuació per fer front a casos de violència masclista en els equipaments residencials i d'allotjament per a persones sense llar i es portaran a terme les accions necessàries perquè aquests protocols s'adaptin a la realitat de cada centre i perquè siguin coneguts per persones usuàries i

professionals. Es definiran actuacions de prevenció en l'espai per a promoure espais amb més percepció de seguretat.

També es redactaran protocols d'actuació per fer front a situacions de violència masclista al parc públic d'habitatge i a pisos de la mesa d'emergència. Es reforçarà la capacitat de detecció de la Unitat de Disciplina d'Habitatge.

Actuació 4.5. Es crearan grups de dones en tots els centres residencials i centres de dia.

S'impulsarà la creació de grups de dones als centres d'allotjament i residencials diferenciats de les assemblees de residents mixtes que ja hi ha a la majoria d'equipaments.

Seguint la tasca iniciada ja en alguns centres, es potenciaran aquests grups en tots els centres municipals per generar espais de suport mutu i d'empoderament i per debatre i aportar actuacions que millorin la vida de les dones residents.

Es crearan espais per recollir de manera sistemàtica les demandes i necessitats de les mateixes dones. Es treballarà per vincular aquestes grups a altres espais i a iniciatives comunitàries per promoure la participació de les dones fora de l'àmbit de l'equipament.

Actuació 4.6. Garantir que les dones tenen entrada prioritària en el programa "Primer la llar" i impulsar iniciatives "housing led" dirigides a l'atenció de dones sense sostre i sense llar.

Es donarà entrada prioritària a les dones en situació de carrer al programa "Primer la llar" que s'ampliarà en 26 pisos en els propers dos anys.

Es destinaran 20 pisos del parc públic a oferir estabilitat residencial a dones sense llar i es donarà prioritat d'entrada a dones soles i llars monoparentals femenines en els 125 allotjaments temporals amb suport social que es posaran en marxa durant el mandat 2019-2023. Aquests allotjaments segueixen el model iniciat amb l'equipament del carrer de Tànger de petits apartaments en un edifici amb suport social centralitzat, que ha començat a funcionar recentment, o el model APROP (Allotjaments de Proximitat Provisionals).

També es donarà suport als projectes que desenvolupin entitats del tercer sector amb trajectòria consolidada en l'atenció a dones sense llar. En aquest sentit, l'Ajuntament de Barcelona adquireix el compromís de donar suport econòmic a la Llar Rosario Endrinal per a dones sense llar que posarà en marxa el Centre Assís dins el seu programa "Dones amb Llar" i que aportarà a la ciutat 10 places residencials estables per a dones sense llar.

Actuació 4.7. Crear un projecte pilot d'atenció a dones sense llar en situacions de sensellarisme ocult.

Es posarà en marxa un equip de suport social a dones sense llar que viuen a casa de coneguts i familiars i que posi especial èmfasi en els nuclis de famílies monoparentals femenines. De manera anàloga al treball que desenvolupen els equips d'intervenció social en medi obert, aquest dispositiu oferirà suport social a persones no vinculades amb els serveis socials i en situació de sensellarisme ocult per facilitar l'accés a la cartera de serveis dels serveis socials, als serveis sanitaris, a transferències públiques com la renda garantida de ciutadania, o en la tramitació de processos d'arrelament i l'obtenció de permisos de treball i de residència.

Aquest pilot ha de ser útil per millorar el treball dels serveis municipals amb dones amb nens i nenes a càrrec i per avançar en el treball comunitari i la construcció de xarxes de suport entre dones en situació de vulnerabilitat social i de pobresa.

5. PLANIFICACIÓ I RECURSOS ECONÒMICS

L'execució de les actuacions previstes en aquesta mesura requerirà una despesa directa al voltant de 600.00 euros a l'any entre el 2020 i el 2023. A més, s'efectuarà una inversió aproximada d'1,2 milions d'euros per a remodelacions dels equipaments municipals existents, adreçades a aplicar les millores sorgides de la incorporació de la perspectiva de gènere.

El calendari previst de desenvolupament de les actuacions agrupades en línies estratègiques és el següent:

Taula 3. Calendari d'actuacions

	2020	2021	2022	2023
Línia estratègica 1				
Trencar la invisibilitat				
Actuació 1.1. Millorar la recollida de dades dels serveis municipals que atenen les dones sense llar o en risc de precarietat habitacional.	●			
Actuació 1.2. Impulsar una recerca específica sobre la relació de les dones amb els serveis del Programa municipal d'atenció a persones sense llar i amb altres serveis municipals.	●			
Actuació 1.3. Jornada de debat i elaboració participativa de propostes polítiques	●			
	2020	2021	2022	2023
Línia estratègica 2				
Prevenició primària: actuar sobre les causes estructurals del sensellarisme				
Actuació 2.1. Impulsar la col·laboració amb la Generalitat de Catalunya per prevenir el sensellarisme femení.	●	●	●	●
Actuació 2.2. Impulsar la col·laboració interadministrativa amb l'Administració General de l'Estat per prevenir el sensellarisme femení.	●	●	●	●

39

**Drets Socials,
Justícia Global,
Feminismes i LGTBI**

Mesura de govern per a la prevenció del sensellarisme femení i la introducció de la perspectiva de gènere en l'atenció a les persones sense llar a Barcelona

Línia estratègica 3
Prevenió secundària: evitar la caiguda en el
senzellarisme de dones que formen part de
col·lectius en risc

Actuació 3.1. Establir mecanismes de detecció precoç als serveis que atenen persones vulnerables.

Actuació 3.2. Impulsar la cooperació interadministrativa: serveis socials i serveis d'atenció a dones víctimes de violència d'altres municipis.

Actuació 3.3. Impulsar la coordinació interadministrativa i les actuacions dirigides a evitar el senzellarisme entre dones en processos de desinstitucionalització.

Actuació 3.4. Ampliar els programes d'allotjament dirigits a evitar el senzellarisme entre dones en serveis que atenen persones sol·licitants de protecció internacional i impulsar la coordinació amb el Programa estatal de protecció i asil.

Actuació 3.5. Revisar els canals d'informació i difusió dels serveis oferts per l'Ajuntament de Barcelona per minimitzar la por a perdre la custòdia de fills/filles en iniciar la relació amb els serveis socials.

Actuació 3.6. Engegar una campanya d'assessorament a col·lectius especialment vulnerables per evitar la pèrdua de l'habitatge.

Línia estratègica 4
Prevenió terciària: millorar l'atenció i sortir del sensellarisme

Actuació 4.1. Impulsar la incorporació de la perspectiva de gènere en tots els serveis del Programa municipal d'atenció a persones sense llar.		●	●		
Actuació 4.2. Millorar la coordinació entre els serveis d'atenció a dones víctimes de violències masclistes i serveis per a persones sense llar.		●	●		
Actuació 4.3. Oferir formació dels professionals en sensellarisme femení, violència masclista, trauma, etc.		●	●		
Actuació 4.4. Elaborar protocols per a casos de violència masclista en tots els equipaments.		●			
Actuació 4.5. Promoure la participació i crear espais de dones en centres residencials i de dia	●	●	●	●	
Actuació 4.6. Garantir que les dones tinguin entrada prioritària en el programa "Primer la llar" i impulsar iniciatives "housing led" dirigides a l'atenció de dones sense sostre i sense llar.		●	●	●	
Actuació 4.7. Crear un projecte pilot d'atenció a dones sense llar en situacions de sensellarisme ocult.		●			

6. SEGUIMENT I AVALUACIÓ

Aquesta mesura inicia un procés d'elaboració de propostes polítiques per introduir la perspectiva de gènere en els programes i dispositius per a persones sense llar. L'evidència empírica ens demostra que la majoria de dones que pateixen situacions de sensellarisme romanen a l'ombra i resten invisibilitzades. A més, moltes pateixen o han patit violència masclista, la qual cosa fa que hi hagi una revictimització d'aquestes dones que cal afrontar amb mesures que visibilitzin aquestes dones i els donin sortida a fi que puguin refer el seu projecte de vida.

Cal fer seguiment i avaluació de les actuacions que es proposen per tal d'identificar mancances i proposar la incorporació de millores en el procés d'aplicació de la mesura. En aquest sentit:

1. Es compartiran les actuacions amb els actors socials implicats: entitats de la XASPLL, grup de sensellarisme del Consell Municipal de Benestar Social i grups de dones formats en els equipaments residencials i en centres de dia, a fi de concretar les accions, de detectar aquelles que no assoleixen els objectius i establir actuacions de millora, tot dins d'un procés participatiu on les dones sense llar podran fer les seves aportacions.
2. A la jornada proposada per a finals del 2020 es farà una avaluació de les actuacions desplegades durant aquest primer any.
3. L'any 2023 es farà una altra jornada de valoració de la mesura amb indicadors que ens permetin avaluar les millores assolides i les mancances de la mateixa mesura.

La implantació de les actuacions de la mesura ha d'anar acompanyada d'un procés participatiu on les mateixes dones sense llar tinguin espais de debat i de propostes de millora; per tant, es crearà un grup de dones a cada equipament on prèviament s'establirà una metodologia definida de recollida de les seves opinions i valoracions.

Es publicarà un informe d'avaluació que reculli el grau d'assoliment de les actuacions i les valoracions dels actors implicats l'any 2023.

BCN

**Mesura de govern
per a la prevenció
del sensellarisme
femení i la introducció
de la perspectiva
de gènere en l'atenció
a les persones sense
llar a Barcelona**